

Kulturmiljöer inom Sundsvalls kommun
Översiktlig inventering av Haga
2017-11-13

Beställare: Sundsvalls kommun
Kontaktperson: Johanna Ulfsdotter, Leif Nilsson
Konsult: Tyréns AB
Uppdragsansvarig: Björn Paulsson
Handläggare: Björn Paulsson

Innehåll

Sammanfattning och slutreflektion	3
Inledning	4
Översiktskarta	7
Haga.....	8
Delområde Haga 1.1.....	10
Delområde Haga 1.2.....	14
Delområde Haga 1.3.....	18
Delområde Haga 1.4.....	22
Delområde Haga 1.5.....	26
Delområde Haga 1.6.....	30
Delområde Haga 1.7.....	34
Delområde Haga 1.8.....	38
Särskilt värdefulla byggnader	42
Källor.....	50

Sammanfattning och slutreflektion

Stadsdelen Haga växte fram under förra sekelskiftet och domineras numera framför allt av bebyggelse från 1900-talets mitt. Trots att merparten av bebyggelsen uppförts under 1950- och 1960-talen kan Haga delas in i olika karaktärsområden, där bebyggelsen tar sig i uttryck på olika sätt. Denna revidering av en inventering från 1993 förordar ett varsamt förhållningssätt till varje område, med särskilda rekommendationer så att deras särskilda karaktärer kan bibehållas.

Denna revidering kompletterar även den gamla inventeringen med en klassificeringen av kulturhistorisk bebyggelse, för att ge fastighetsägare och stadsplanerare en ökad förståelse för de byggnader och de kulturhistoriska värden som finns inom stadsdelen Haga. Det är viktigt att inte stirra sig blint på den enskilda byggnadens klassificeringsfärg och vara medveten om att byggnaden är en viktig byggsten i en historisk kontext och sin omgivning. En gråklassad byggnad kan exempelvis inte byggas till och om i vilken utsträckning som helst och det kan finnas möjligheter till att förändra en grönklassad byggnad.

Oavsett klassificering bör man vid förändringar låta sig inspireras av sin byggnads ursprung, som går att se från originalritningar, och förhålla sig till omgivande bebyggelse. Det går även bra att höra av sig till byggnadsantikvarier.

Inledning

Bakgrund

Stora delar av Sundsvalls stenstad har under 1900-talet fått skyddsföreskrifter, byggnadsminnesförklaringar och kulturhistoriska klassificeringar. Stadsdelarna utanför stenstaden är dock föremål för många och ibland stora förändringar. Befintligt kulturmiljöunderlag ”Kulturmiljöer inom Sundsvalls kommun” är en översiktlig inventering av tätortsbebyggelse runt om i Sundsvalls kommuns tätorter och gjordes 1993 för att uppmärksamma och kartlägga karakteristisk bebyggelse utanför Sundsvalls stadskärna. Underlaget är nu 25 år gammalt och behöver därför uppdateras för att tydliggöra stadsdelarnas kulturhistoriska värde.

Denna rapport är en revidering och fördjupning av ovan nämnt kulturmiljöunderlag och kompletterar med en kulturhistorisk klassificering enligt Stockholmsmodellen. Klassificeringen ska fungera som ett kunskapsunderlag och användas i det dagliga arbetet inom Sundsvalls kommuns förvaltningar, bland annat i samband med detaljplanering och bygglovsprövningar.

Lagar och skydd

Målet är att detta underlag ska underlätta att följa plan- och bygglagens lagar och förordningar. De paragrafer i PBL som är viktigast att ta hänsyn till vid förändring och för bevarandet av kulturhistoriskt värdefulla byggnader står nedan:

PBL Kap 8

13 § Förbud mot förvanskning

”En byggnad som är särskilt värdefull ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas”

14 § Underhåll och varsamhet

”Ett byggnadsverk ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de tekniska egenskaper som avses i 4 § i huvudsak bevaras. Underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadsverkets värde från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

”Om byggnadsverket är särskilt värdefullt från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt, ska det underhållas så att de särskilda värdena bevaras.”

17 §

”Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.”

PBL Kap 2, Allmänna och enskilda intressen

6 § Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan(...)

Ytterligare varsamhetskrav finns i Boverkets byggregler:

1:221 Varsamhetskrav och förbud mot förvanskning

Metod

Kulturhistoriskt värde

Klassificeringen enligt Stockholmsmodellen utgår från värdekategorier i form av färger som motsvarar olika grader av kulturhistoriska värden:

- Blåklassade byggnader har mycket höga byggnadsvärden, arkitekturvärden, samhällshistoriska värden och upplevelsevärden. Blåklassade byggnader är mycket välbevarade med ursprungliga detaljer och byggnadsdelar.
- Grönklassade byggnader är särskilt värdefulla ur historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Byggnaden är välbevarad och särskilt tidstypisk för sin stilepok.
- Gulklassade byggnader har positiv betydelse för stadsbilden. Klassificeringen omfattar tidstypisk bebyggelse med tillägg som delvis förändrat byggnadens ursprungliga karaktärsdrag, såsom exempelvis inglasade balkonger eller ovarsamt bytta fönster. Byggnaden anses ändå ha ett kulturhistoriskt värde.
- Gråklassade byggnader är antingen så pass nya att de ännu inte kan bedömas ur ett kulturhistoriskt perspektiv, eller där värdet väsentligt har förminskats genom mindre anpassade tillägg.
Gråklassade byggnader kan däremot utgöra ett kulturhistoriskt värde i sammanhang av sin omgivande bebyggelse, genom att den utgör en del av en tidstypisk miljö.
- **Ej värderad bebyggelse**
Bebyggelse som inte legat inom ramen för detta värderingsarbete och består exempelvis av större offentliga institutionsbyggnader som står som solitärer. Dessa bör behandlas i separata kulturmiljöunderlag och utblir i denna inventering.

Exempel på klassificeringsurval

Byggnaden har mycket höga värden genom att den är mycket välbevarad, berättar om Hagas historia, har höga arkitektoniska värden, är ritad av en rikskänd arkitekt och är unik för sitt slag.

Rekommendation: Byggnaden ska så långt som möjligt bevaras. Den är mycket känslig för förändringar och vid åtgärder ska man utgå från dess ursprung. Detta gäller för form, material, stil och detaljer.

Byggnaden är ett flerbostadshus från 1900-talets mitt. Den bedöms ha höga kulturhistoriska värden genom att den är ett välbevarat exempel från sin tid, har väl valda material och en terränganpassad, välproportionelig skala.

Rekommendation: Byggnaden bör så långt som möjligt bevaras och är känslig för förändringar. Åtgärder beträffande form, material, stil och detaljer ska utgå från byggnadens arkitektoniska karaktär.

Den gulklassade byggnaden har i grunden samma värden som ovanstående, men har genom nya inglasade balkonger fått ett förändrat utseende som påverkar den historiska läsbarheten och de arkitektoniska värdena.

Rekommendation: Byggnadens helhetsdrag bör bevaras. Vid förändringar bör inspiration hämtas från byggnadens ursprungliga utseende och sin tids rådande formspråk.

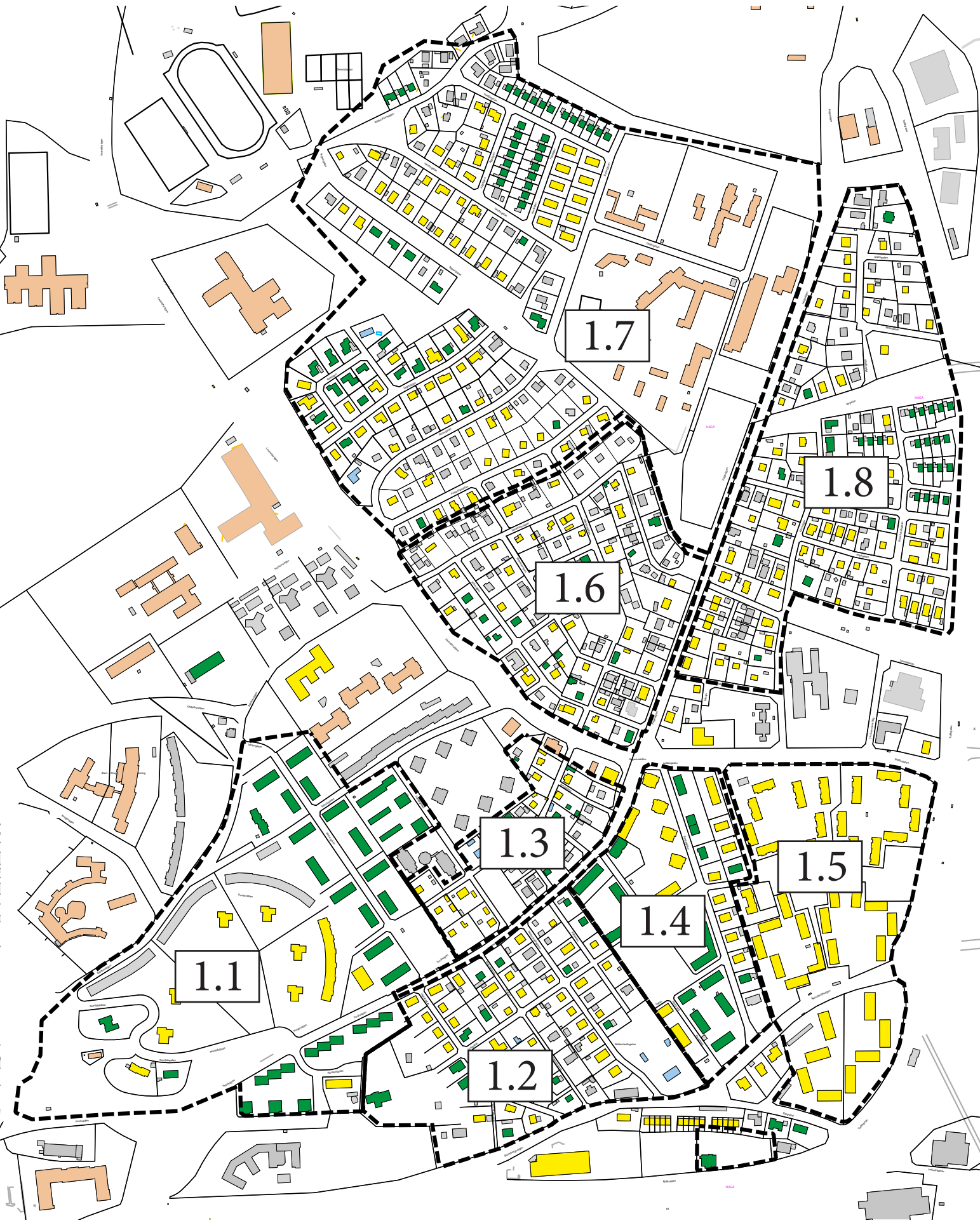

Byggnaden har fått inglasade balkonger på senare tid och en ny fasad på grund av en tilläggsisolering. Tilläggen innebär en förvanskning och den historiska läsbarheten går inte att utläsa. Byggnadens kulturhistoriska och miljöskapande värde skulle höjas om de förvanskande tilläggen togs bort.

Rekommendation: Byggnaderna är fortfarande en del av ett miljöskapande område. Förvanskade byggnader bör om möjligt återställas till sitt tidigare utseende.

Översiktskarta

Haga

Beskrivning

Stadsdelen Haga strålar ut från Sundsvalls centrum längs Norra berget genom tre sluttande huvudvägar från söder till norr; Skönsbergsvägen, Hagavägen och Baldersvägen. Hagavägen går genom stadsdelens mitt i en svag uppförsbacke, fram till Hagaskolan och korsningen till Trafikgatan. Hagas nedre del närmast stan utgörs framför allt av flerbostadshus i tre till fyra våningar. I övre delen finns flera villor i låga volymskalor, ofta terränganpassade med närhet till skogsområden. Hagas höga läge möjliggör siktlinjer till Sundsvallsfjärden och centrum.

Historik

Östra delen av Haga var fram till 1965 Sköns köping och landskommuns gräns mot Sundsvalls stad. När Heffners sågverk hade etablerats 1868 och Skönsbergs sågverksarbetarbebyggelse vuxit fram var Haga till stora delar fortfarande skogbeväxt. Någon mera omfattande bebyggelse uppträdde inte förrän vid sekelskiftet, då trähusbebyggelse kom till längs Hagavägen och i slutningen mot söder, strax intill stadsgränsen. I samma slutning låg redan påkostade herrgårdar från sågverksepoken; Heffners Herrgård, Villa Marieberg och Wallerstedtska villan (tidigare Villa Haga).

Under 1930-talet uppfördes ett antal mindre egnahemsområden. Det är först på 1940-50-talen som Haga får sin nuvarande struktur, vilket är starkt kopplat till bildandet av Ortvikens pappersbruk, samt den stundande sammanslagningen med Sundsvalls stad och Sköns köping.

Den nu dominerande bebyggelsen i Haga, som består av flerbostadshus och villabebyggelse från perioden 1945 - 65 är väl samlad. Förutom bostadsbebyggelsen är landstingets institutioner belägna i området. År 1913 invigdes Medelpads TBC-sjukhus, sedermera sanatorium och 1975 uppfördes Sundsvalls sjukhus. Någon centrumbildning finns inte, utan Haga upplevs som en direkt sammanhörande del av Sundsvalls stad.

Värdering

Stadsdelens genomgående men varierande 1950-talsbebyggelse med spår av träbebyggelse från förra sekelskiftet gör Haga till ett attraktivt område. De olika karaktärsområdena är pedagogiska exempel på sin tids stadsplanering och speglar folkhemmets boendeideal, som utgick ifrån att alla skulle ha rätt till bostad med hög standard såsom elektricitet, värme och rinnande vatten. Området Haga har precis som Stenstaden, byggts upp under ett kort tidsintervall och har därför ett intakt, tidstypiskt uttryck. Därför är Haga ett område som skänker Sundsvall ytterligare ett tidsjup, som berättar om hur staden har utvecklats från förra sekelskiftet in i modernismen.

Foto över Hagas karaktärsområden och tidstypiska byggnader

Delområde Haga 1.1

Beskrivning

Miljö med flerbostadshus från 1950-talet. Bebyggelsen är belägen i söderslutning mot Sundsvalls centrum och består av lamellhus med 3-4 våningar och punkthus med 3 respektive 8 våningar. Fasaderna är ofta i puts med ljusa kulörer samt tegelfasader i rött. Bostadsbebyggelsen är terränganpassad med stora luftiga grönområden av parkkaraktär.

Värdering

Tidstypisk 1950-talsmiljö bestående av terränganpassade byggnader med varierade planformer och stor hänsyn till grönområden. Miljön har en relativt intakt bebyggelse. Variation skapas genom blandningen av lamellhus och punkthus. Bebyggelsen har stora arkitektoniska kvaliteter med tidstypiska detaljer från 1950-talet. Bebyggelsen, som är väl synlig från Sundsvalls centrum, ramar in staden och är därför viktig för stadsbilden. Flerbostadshusen längs Baldersvägen har blivit mycket förvanskade genom balkong- och fasadändringar.

Rekommendation

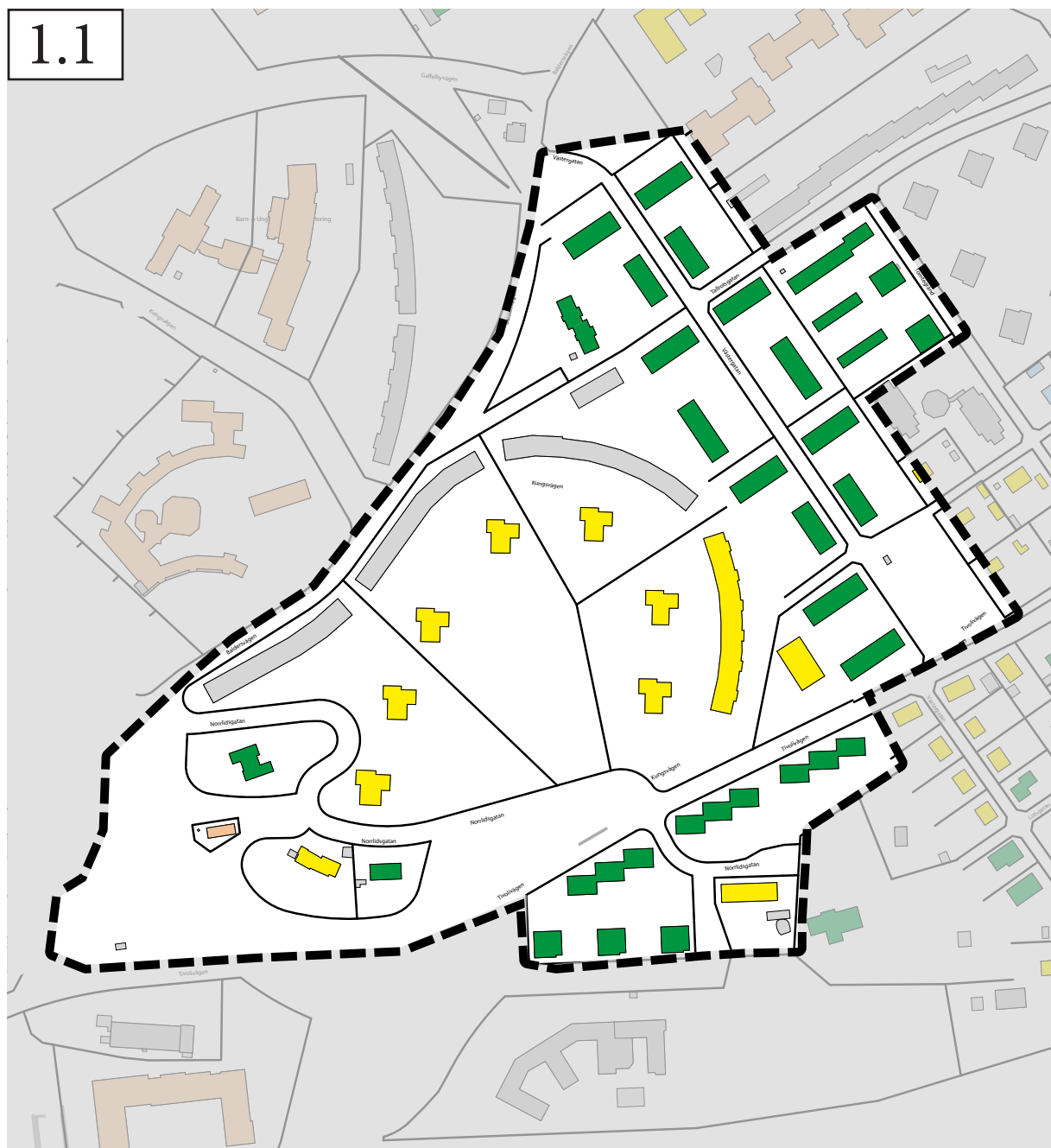
För att bevara den ursprungliga karaktären är det viktigt att använda ursprungliga material och kulörer vid reovering samt att bevara ursprungliga detaljer såsom: tegelarbete, fönster, dörrar, smidesdetaljer etc. Kompletterande bebyggelse bör undvikas.

Grönmarkerade byggnader är särskilt värdefulla med höga kulturhistoriska värden. För dessa föreslås att restriktioner mot inglasade balkonger, ovarsamma fönsterbyten, fasad- och portförändringar upprättas.

Foto från 1950-talet när flerbostadshusen på Västergatan i område 1.1 precis blivit färdigbyggda.

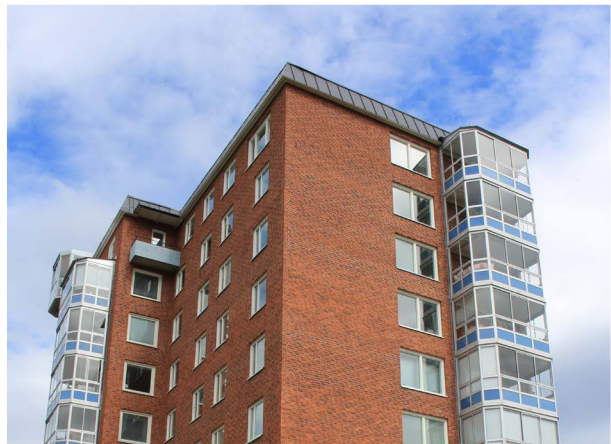
■ Blåklassade byggnader ska så långt som möjligt bevaras med sitt ursprung som utgångspunkt och är mycket känsliga för förändringar. Detta gäller för form, material, stil och detaljer.

■ Grönklassade byggnader är mycket känsliga för förändringar beträffande form, material och stil, men inte alltid på samma detaljnivå som blåklassade.

■ Byggnadens helhetsdrag bör bevaras. Vid förändringar bör inspiration hämtas från byggnadens ursprungliga utseende och sin tids rådande formspråk.

■ Måttliga värden eller för nya för att värderas. Byggnaderna är fortfarande en del av ett miljöskapande område. Förvanskade byggnader bör om möjligt återställas till sitt tidigare utseende.

Delområde 1.1 bilder

Delområde Haga 1.2

Beskrivning

Miljö med väl samlad villabebyggelse belägen i södersluttning. Bebyggelsen är från tidigt 1900-tal till 1940-tal, med inslag av modern bebyggelse. Området består till största delen av en- och flerfamiljsvillor med 2 våningar och träfasader med ljus och mild färgsättning. Trädgårdarna är lummiga med frukt-, löv- och barrträd. Området har rester från den första bebyggelsen i Sköns landskommun, som byggdes i anslutning till stadsgränsen. Mer påkostade villor är Heffners herrgård i Kv. Solhöjden och villa Wallerstedt från tidigt 1900-tal. Den senare är ritad av arkitekt Cyrillus Johansson.

Värdering

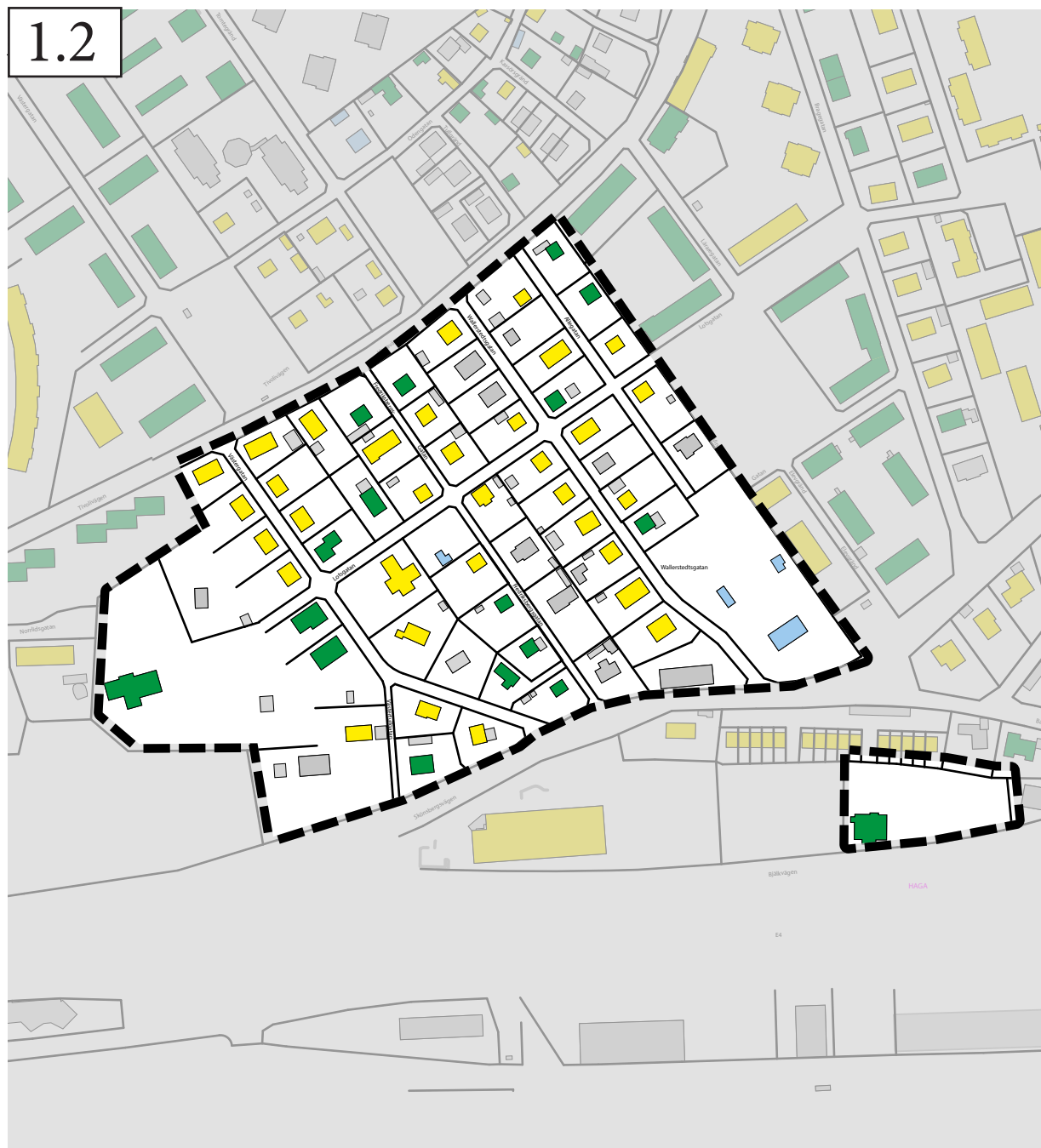
Stora delar av bebyggelsen har genomgått stora exteriöra förändringar såsom fasad-, fönster- och kulörbyten samt tillbyggnader som lett till en något spridd och förändrad upplevelse av byggnadernas ursprungliga karaktär.

Rekommendation

För att bevara miljöns karaktär bör nya förändringar beträffande form, material, färg och kompletterande bebyggelse förhålla sig till byggnadens ursprungliga formspråk, vilket i vissa fall går att finna i originalritningar som finns i kommunens bygglovararkiv, eller genom att ta kontakt med byggnadsantikvarisk kompetens.

Foto från 1950-talet över område 1.2 och villa Wallerstedt.

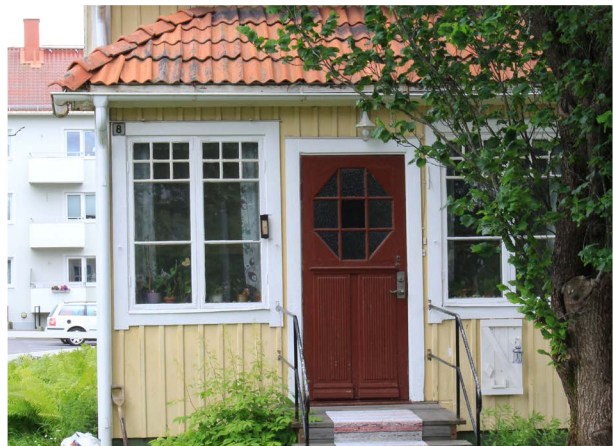
■ Blåklassade byggnader ska så långt som möjligt bevaras med sitt ursprung som utgångspunkt och är mycket känsliga för förändringar. Detta gäller för form, material, stil och detaljer.

■ Grönklassade byggnader är mycket känsliga för förändringar beträffande form, material och stil, men inte alltid på samma detaljnivå som blåklassade.

■ Byggnadens helhetsdrag bör bevaras. Vid förändringar bör inspiration hämtas från byggnadens ursprungliga utseende och sin tids rådande formspråk.

■ Måttliga värden eller för nya för att värderas. Byggnaderna är fortfarande en del av ett miljöskapande område. Förvanskade byggnader bör om möjligt återställas till sitt tidigare utseende.

Delområde 1.2 bilder

Delområde Haga 1.3

Beskrivning

Området består till stor del av trähusbebyggelse från tidigt 1900-tal som är belägen längs smala gator och lummiga gränder, tomterna har gröna trädgårdar med frukt-, barr- och lövträd. Byggnaderna har ofta branta takfall där vissa tak är brutna. I de flesta fall har tomterna ett mindre uthus i en eller två våningar längs tomgränsen. Några av uthusen tjänar även som bostäder.

Värdering

Miljön har en äldre karaktär och utgör rester efter den första bebyggelsen som uppfördes i Haga runt förra sekelskiftet fram till 1930-talet. Bebyggelsestrukturen med bostadshus och uthus är välbevarad och berättar om Sundsvalls levnadsstandard vid sekelskiftet.

Bebyggelsen, som är relativt välbevarad, hänger ursprungligen samman med område 1.6. Den miljön är idag splittrad med modernare bebyggelse och ovarsamma förändringar och tillägg, vilket innebär att den blivit ett eget karaktärsområde.

Rekommendation

Det är angeläget att bevara denna tidstypiska miljö som även är Hagas äldsta. Den står i kontrast till 1950-talets bebyggelse, som annars dominerar stadsdelen. Därför bör endast ursprungliga/tidstypiska material och traditionell färgsättning med linoljefärg eller äkta röd slamfärg användas vid renovering. Eventuell kompletterande bebyggelse skall anpassas till den befintliga. Detta gäller även uthusen, som i många fall har särskilt höga kulturhistoriska värden.

Foto från 1950-talet över område 1.3.

■ Blåklassade byggnader ska så långt som möjligt bevaras med sitt ursprung som utgångspunkt och är mycket känsliga för förändringar. Detta gäller för form, material, stil och detaljer.

■ Grönklassade byggnader är mycket känsliga för förändringar beträffande form, material och stil, men inte alltid på samma detaljnivå som blåklassade.

■ Byggnadens helhetsdrag bör bevaras. Vid förändringar bör inspiration hämtas från byggnadens ursprungliga utseende och sin tids rådande formspråk.

■ Måttliga värden eller för nya för att värderas. Byggnaderna är fortfarande en del av ett miljöskapande område. Förvanskade byggnader bör om möjligt återställas till sitt tidigare utseende.

Delområde 1.3 bilder

Delområde Haga 1.4

Beskrivning

Miljö med flerbostadshus från 1950-talet. På östra sidan av Bragegatan ligger 2-vånings flerbostadshus med träpanelade fasader. Vissa byggnader är intakta. Väster om Bragegatan ligger ett omfattande område med flerbostadshus från 1950-talet med 3-vånings lamellhus och 3 1/2-vånings punkthus. Bebyggelsen har putsade fasader med milda kulörer. Bebyggelsen är centrerad runt luftiga grönytor. Vissa byggnader ligger fritt, medan andra är sammanbyggda i vinkel.

Värdering

Området är ett fint exempel på en välbevarad 1950-talsmiljö med sin tidstypisk arkitektur och stadsplaneideal med omväxlande lamellhus och punkthus som centrerats runt luftiga grönytor.

Rekommendation

Miljön är mycket känslig för förändringar, därför bör endast ursprungliga byggnadsmaterial och tidstypiska kulörer användas vid renovering. Tillbyggnader eller kompletterande bebyggelse såsom inglasade balkonger och ovarsamma fönster- och takbyten bör inte tillåtas. Grönytor avsedda för park- och rekreation bör lämnas fri från bebyggelse.

Foto från 1950-talet över område 1.4 och den nybyggda, sammanhållna bebyggelsen längs Bragegatan.

Delområde 1.4 bilder

Delområde Haga 1.5

Beskrivning

Bebyggelsemiljön utgörs av flerbostadshus från 1960-talet, är väl sammanhängande och utgör en stor del av området Haga. Tidigare var området i synnerhet präglad trähusbebyggelse från sågverksepoken. Byggnaderna är placerade i rät vinkel i förhållande till varandra, vilket skapar innergårdar med gångvägar, lekplatser, gräsytor och konstinstallationer.

Värdering

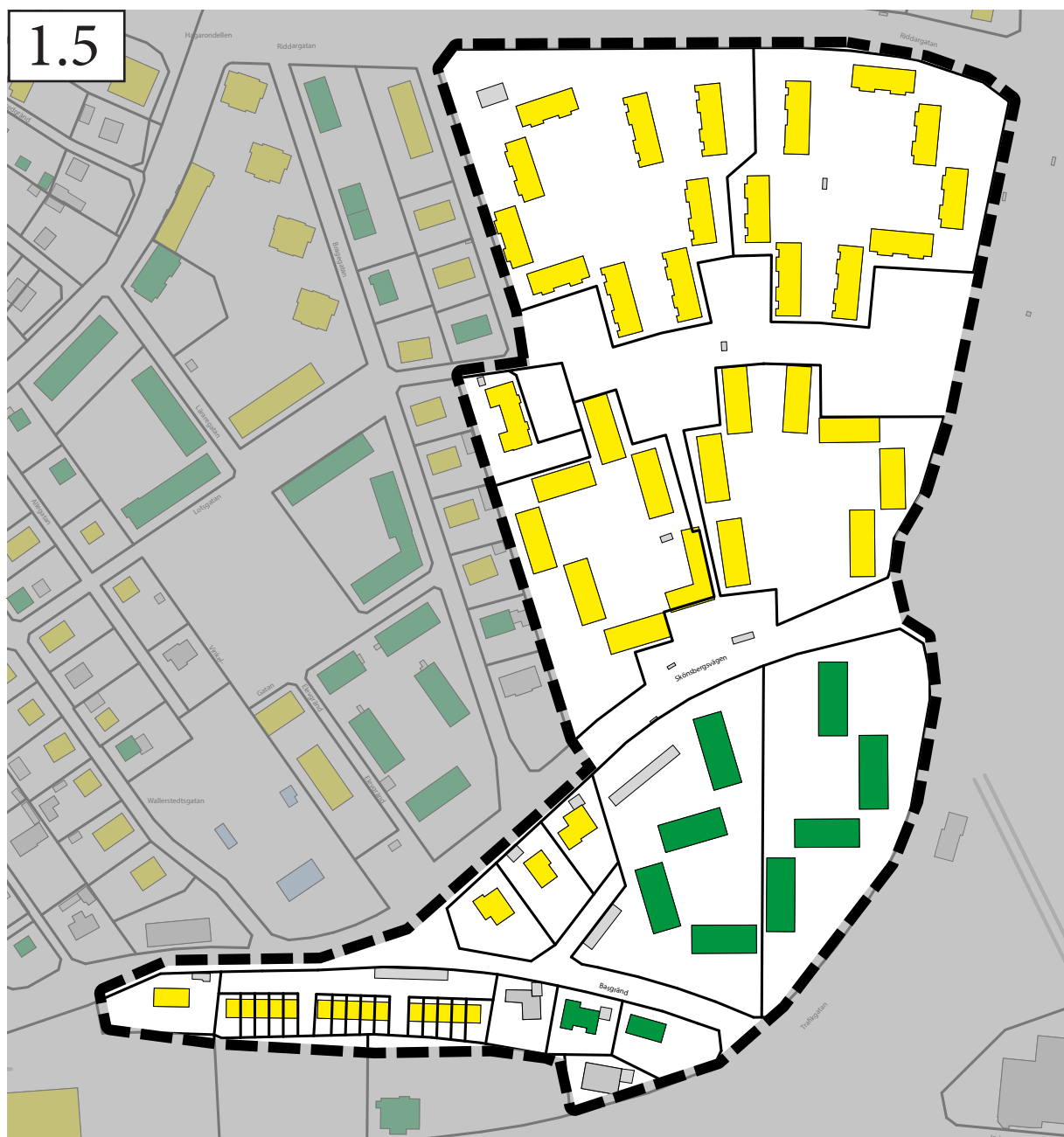
Området uppfördes under ett kort tidsspänn vilket ger området, trots förändrande tillägg såsom inglasade balkonger, en sammanhållen, enhetlig och tidstypisk karaktär. Konstverken utgör en viktig del av områdets karaktär och är ett uttryck för enprocentsregeln, där en procent av byggkostnaden avsätts för konstnärlig utsmyckning. Miljön är ett tydligt uttryck för miljonprogrammets bostadsbyggande mellan åren 1965-1975. Södra delen av området utgörs av friliggande villor från 1960-talet med omsorgsfull och terränganpassad utformning.

Rekommendation

För att bevara den sammanhållna karaktären bör byggnadernas huvuddrag inte avvika från varandra i form av tillbyggnader, kulörer och fönstersättningar. De öppna gräsytorna bör inte bebyggas, men rekommenderas utvecklas till att få en mer parkmässig karaktär. Offentliga konstinstallationer som uttrycker enprocentsregeln bör underhållas och tillvaratas.

Foto från 1960-talet över byggnationen av norra delen av område 1.5.

■ Blåklassade byggnader ska så långt som möjligt bevaras med sitt ursprung som utgångspunkt och är mycket känsliga för förändringar. Detta gäller för form, material, stil och detaljer.

■ Grönklassade byggnader är mycket känsliga för förändringar beträffande form, material och stil, men inte alltid på samma detaljnivå som blåklassade.

■ Byggnadens helhetsdrag bör bevaras. Vid förändringar bör inspiration hämtas från byggnadens ursprungliga utseende och sin tids rådande formspråk.

■ Måttliga värden eller för nya för att värderas. Byggnaderna är fortfarande en del av ett miljöskapande område. Förvanskade byggnader bör om möjligt återställas till sitt tidigare utseende.

Delområde 1.5 bilder

Delområde Haga 1.6

Beskrivning

Området består till största del av villabebyggelse från 1950-1960-talen och trähusbebyggelse från tidigt 1900-tal som är belägen längs smala gator och gränder, tomterna har gröna trädgårdar med frukt-, barr- och lövträd. Byggnaderna har ofta branta takfall där vissa tak är brutna. I de flesta fall har tomterna ett uthus i en eller två våningar längs tomgränsen. Några av uthusen tjänar även som bostäder.

Bebyggelsen hänger samman med delområde 1.2 söder om Lasarettsvägen och öster om Hagaskolan, men miljöerna är idag splittrade med modernare bebyggelse, ovarsamma förändringar och tillägg.

Värdering

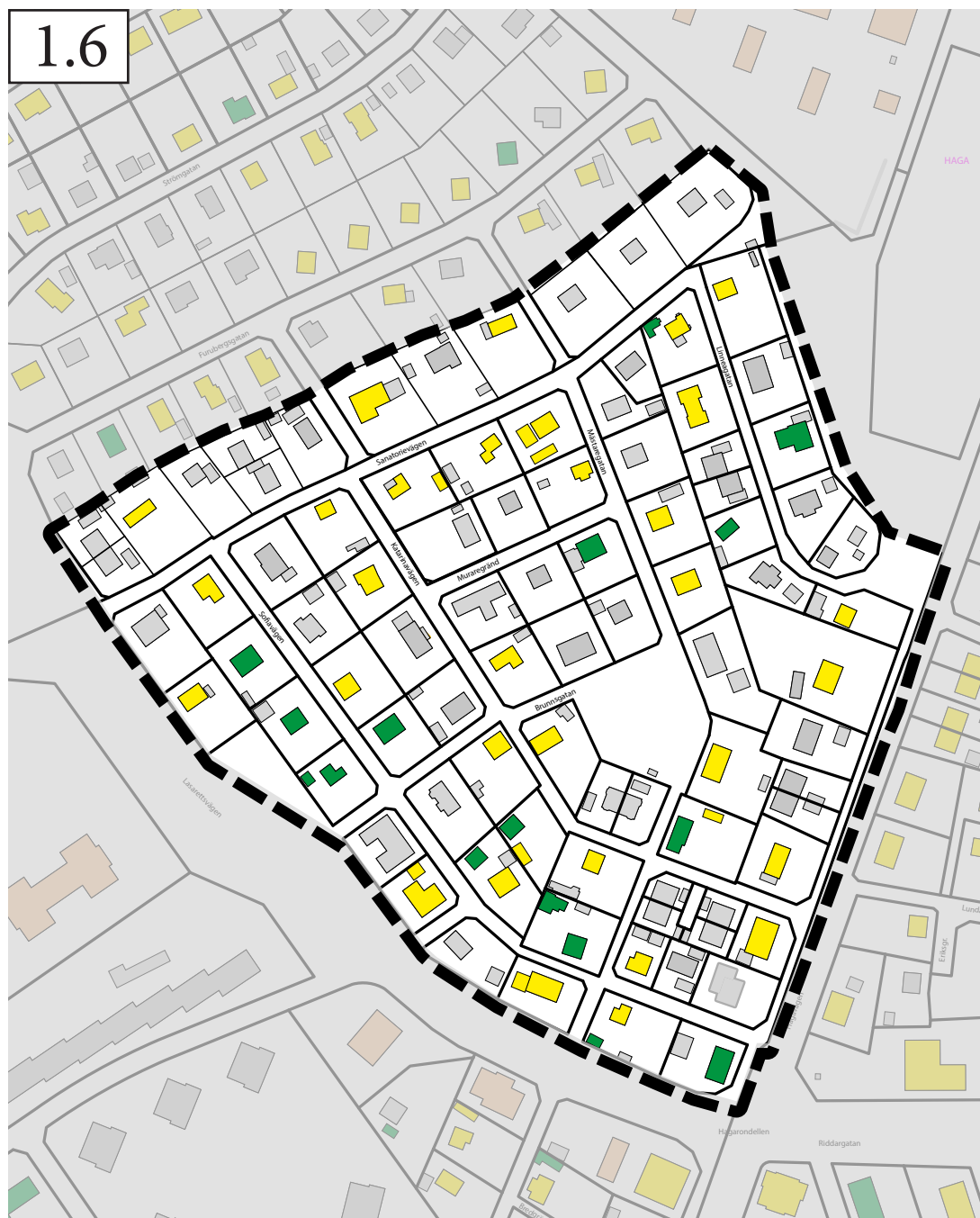
Miljön består delvis av en äldre karaktär som utgör rester efter den första bebyggelsen som uppfördes i Haga runt förra sekelskiftet fram till 1930-talet. Bebyggelsestrukturen är välbevarad, men stora delar av villabebyggelsen har genomgått stora exteriöra förändringar såsom fasad-, fönster- och kulörbyten samt tillbyggnader som lett till en något spridd och förändrad upplevelse av byggnadernas ursprungliga karaktär.

Rekommendation

För att bevara miljöns karaktär bör nya förändringar beträffande form, material, färg och kompletterande bebyggelse förhålla sig till byggnadens ursprungliga formspråk, vilket i vissa fall går att finna i originalritningar som finns i kommunens bygglovararkiv, eller genom att ta kontakt med byggnadsantikvarisk kompetens.

Flygfoto från 1960-talet över östra delen av område 1.6.

■ Blåklassade byggnader ska så långt som möjligt bevaras med sitt ursprung som utgångspunkt och är mycket känsliga för förändringar. Detta gäller för form, material, stil och detaljer.

■ Grönklassade byggnader är mycket känsliga för förändringar beträffande form, material och stil, men inte alltid på samma detaljnivå som blåklassade.

■ Byggnadens helhetsdrag bör bevaras. Vid förändringar bör inspiration hämtas från byggnadens ursprungliga utseende och sin tids rådande formspråk.

■ Måttliga värden eller för nya för att värderas. Byggnaderna är fortfarande en del av ett miljöskapande område. Förvanskade byggnader bör om möjligt återställas till sitt tidigare utseende.

Delområde 1.6 bilder

Delområde Haga 1.7

Beskrivning

Den sammanhängande miljön är relativt vidsträckt och består av villabebyggelse, flerbostadshus, skolor och servicehus. Området domineras framför allt av villabebyggelse, främst uppförd under 1950-60-talen och är 1 - 1,5 -vån höga. Fasadmaterialet varierar mellan puts, tegel och träpanel med ljus och mild färgsättning. Flerbostadshusen är uppförda på 1940-talet med träpanelerade fasader och ligger med kortsidorna mot gatan. Kvarteret Myran har ett flerbostadshus i anknytning till affärslokaler som förmodligen var områdets närbutik från 50-talet.

I direkt anslutning till bebyggelsen ligger Hagaskolan med sin genomtänkta 1950-talsmiljö, bestående av åtskilda små enheter som är centrerade runt ett grönområde med gräsmattor och fullt utvuxna björkar och furor. Byggnaderna är uppförda i gult tegel som på senare år slammats i gul kulör.

Sköns södra kyrkogård har ett vitputsat gravkapell med spåntak och en klockstapel som fungerar som entré till kyrkogården. Byggnaderna är uppförda på 1920-talet i klassicistisk anda efter ritningar av arkitekt Harald Wadsjö.

Värdering

Delar av miljön har ett välbevarat bebyggelsebestånd med ursprungliga material och varsamma förändringar vilket ger fina exempel på 1940-60-talens arkitektoniska ideal och byggnadsskick. Utmärkande för bebyggelsemiljön är dess låga skala med 1 - 1,5 våningar höga. Särskilt välbevarade byggnader kan ses längs Fågelvägen och Svedjegatan.

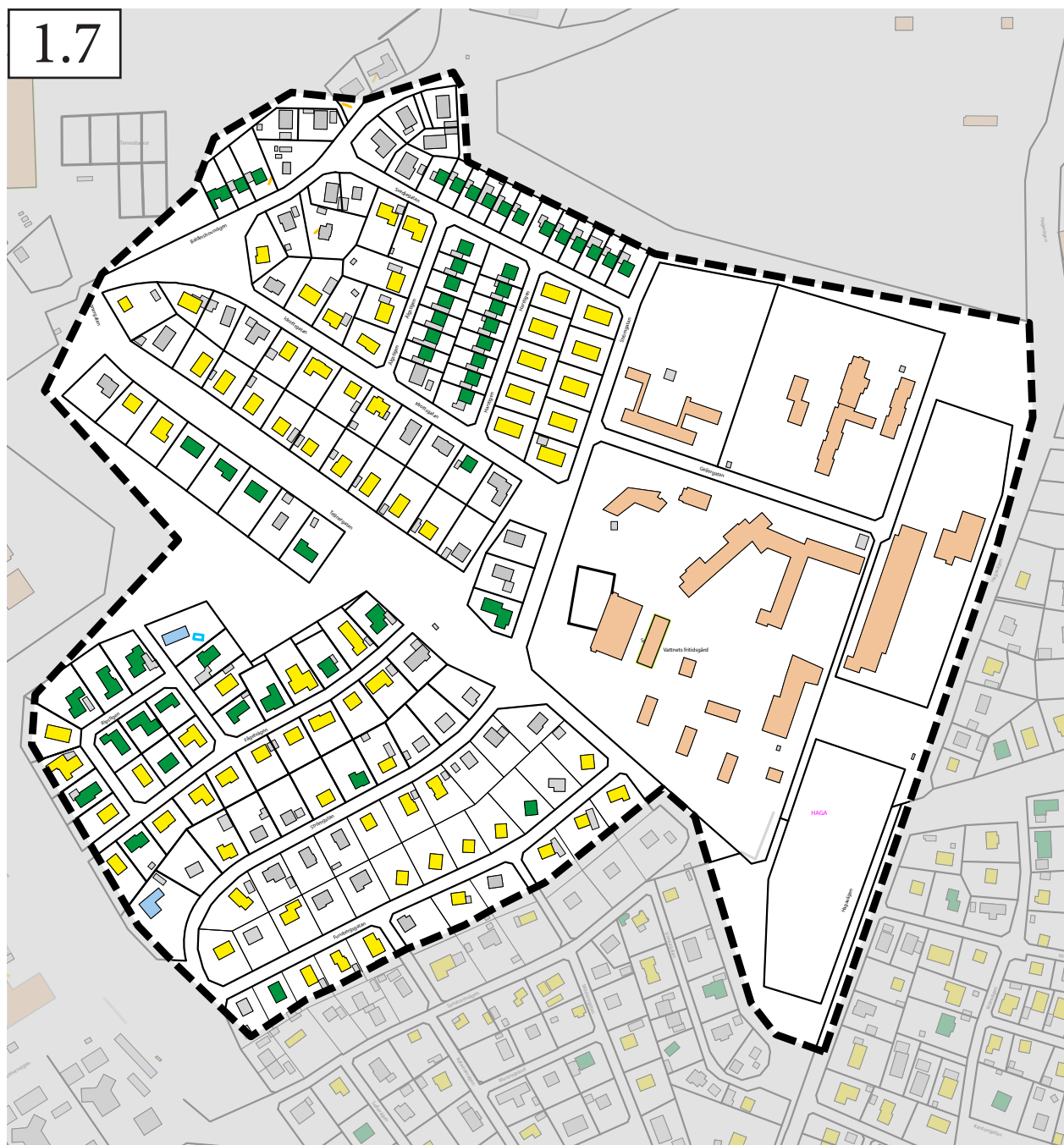
Miljön är vidare ett bra exempel på periodens stadsplaneideal med en samlad bostadsbebyggelse och närhet till skola, affär, samt ett bra exempel på att grönområden betraktades som en resurs i planeringen.

Vissa byggnader har dock renoverats med felaktiga material och avvikande tillbyggnader, vilket gör att de starkt avviker från sin omgivning och sitt ursprungliga utförande.

Rekommendation

För att bevara områdets ljusa och öppna karaktär är det av stor vikt att ursprungligt material samt ljusa och milda kulörer används vid renovering. Eftersom området är präglad av låga byggnadsvolymer är det viktigt att förhålla sig till höjdskalet vid ny- och tillbyggnader. Innan förändringar bör fastighetsägaren förhålla sig till ursprungsritningar som finns på kommunarkivet. Nybyggnationer bör inte exploatera befintliga grönområden.

■ Blåklassade byggnader ska så långt som möjligt bevaras med sitt ursprung som utgångspunkt och är mycket känsliga för förändringar. Detta gäller för form, material, stil och detaljer.

■ Grönklassade byggnader är mycket känsliga för förändringar beträffande form, material och stil, men inte alltid på samma detaljnivå som blåklassade.

■ Byggnadens helhetsdrag bör bevaras. Vid förändringar bör inspiration hämtas från byggnadens ursprungliga utseende och sin tids rådande formspråk.

■ Måttliga värden eller för nya för att värderas. Byggnaderna är fortfarande en del av ett miljöskapande område. Förvanskade byggnader bör om möjligt återställas till sitt tidigare utseende.

Delområde 1.7 bilder

Delområde Haga 1.8

Beskrivning

Miljö med väl samlad och varierad villabebyggelse belägen i östsluttning från Hagavägen ner till motorvägen. Den äldsta bebyggelsen är från tidigt 1900-tal, men domineras framför allt av modernare bebyggelse från 1940-1980-talen. Byggnadstomterna är relativt små och är tätt placerade intill varandra. Bebyggelsen är till största del en- och flerfamiljshus med 2 våningar med både tegel- och träfasader. Miljön härrör från den första bebyggelsen i Sköns landskommun, som kring kring förra sekelskiftet bestod av framför allt av egnahemsvillor och arbetarbostäder till sågverksarbetare. Områdets bebyggelseutveckling är starkt kopplad till etableringen av Ortvikens pappersbruk. Längs Trafikgatan, i områdets östra delar, finns fem villakvarter från 1960-talet med sammanhållna tegelvillor som sitter ihop via garagebyggnaderna.

Värdering

Under tid har den ursprungliga bebyggelsen från förra sekelskiftet successivt rivits och bytts ut eller moderniserats, vilket gör att miljön idag inte präglas av en särskild historisk epok. Karaktären i området består istället av olika individuella byggnader som ej relaterar till varandra och som uppförts under olika tidsepoker. Det kulturhistoriska värdet finns alltså i föränderligheten.

Rekommendation

För att bevara miljöns variationsrika karaktär bör man se till att de äldsta byggnaderna bevaras, eftersom de är underrepresenterade i området. Nya förändringar beträffande form, material, färg och kompletterande bebyggelse bör förhålla sig till byggnadens ursprungliga formspråk, vilket i vissa fall går att finna i originalritningar som finns i kommunens bygglovarkiv, eller genom att ta kontakt med byggnadsantikvarisk kompetens.

Flygfoto från 1960-talet över område 1.8.

Delområde 1.8 bilder

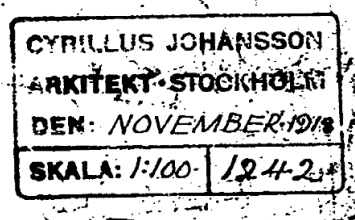
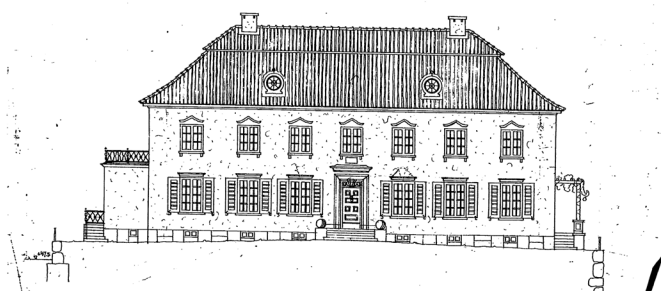

Särskilt värdefulla byggnader

Kommande avsnitt beskriver de byggnader som har mycket höga värden ur kulturhistorisk synpunkt (blåklassade.)

Samtliga byggnader är välbevarade och tidstypiska exempel som är unika för sitt slag. Några byggnader har lägre arkitektoniska värden, då de är relativt vanliga för sin typ, men genom sitt originalskick berättar de om hur boendeförhållandena i Sundsvall kunde variera i sin tid, samt hur stadsdelar kunde se ut i Sverige under 1800- och 1900-talen.

Beskrivning

Villa Wallerstedts ritningar är daterade 1918 och undertecknade av den kända arkitekten Cyrillus Johansson. Den är uppförd i en särskild nationalromantisk stil och har med sitt helvalmade pagodsvängda sadeltak och symmetriska formspråk starka karolinska influenser som härstammar från stormaktstidens arkitektur. Byggnaden har även två flygelbyggnader i trä. Byggnaden står på den mur som villa Haga stod på kring förra sekelskiftet. Villa Haga gav upphov till namnet på området och beboddes av sonen till delägarna av Heffners sågverk.

Värdering

Villa Wallerstedt har mycket höga arkitektoniska värden och är en av tre mycket påkostade bostadshus av herrgårdskaraktär i området. De andra två är Heffners Herrgård och villa Marieberg.

Rekommendation

Byggnaden är i stort sett bevarad sedan uppförandet och mycket känslig för exteriöra förändringar. Antikvarisk medverkan bör vara med vid förändringar.

Beskrivning

Gårdshuset på Odengatan är uppfört kring sekelskiftet 1800/1900 och är i två våningar med liggande spontpanel och svalgång. Räckena till svalgången är grå och utgörs av korsplacerat plank. Fönstren är mittpostfönster indelade i sex lufter. Dörrar, fönster och trappan till svalgången är rödmålade. Byggnaden är till stor del i ursprungligt skick, men har på senare tid ej underhållits.

Värdering

Området är präglad av träbebyggelse med omgivande gårdshus. I flera av fallen har huvudbyggnaderna förändrats medan gårdshusen lämnats mer eller mindre orörda. Detta är ett av de främsta exemplen på ett gårdshus och berättar om Hagas bebyggelsestruktur under 1800-talet. Gårdshusen var ofta flerfunktionella och kunde utgöras av verkstad, förråd, dass och i vissa fall även bostäder.

Rekommendation

Byggnaden är i stort sett bevarad sedan uppförandet, men i behov av underhåll. Vid renovering av gårdshuset bör traditionella hantverksmetoder, målarfärger och material användas.

Beskrivning

Villan på västra hörnet av Strömgatan är från 1957 och står uppe på en grässlånt, omringad av högt bevuxna träd, vilket gör att den är svår att upptäcka från gatan. Den är uppförd i två våningar med ett sluttande takfall. Fasaden utgörs av grå betong och fönstren i brunbemålat trä. Byggnadens södra fasad har en balkong med fyra öppningar. Till byggnaden hör även ett garage i liknande uppförande.

Värdering

Byggnaden på Strömgatan är en arkitekturtrad villa i modernistisk tidsanda med höga arkitektoniska värden. Utformningen liknar inte någon annan byggnad i området, vilket gör den särskilt värdefull.

Rekommendation

Byggnaden är i stort sett bevarad sedan uppförandet och mycket känslig för exteriöra förändringar. Vid underhåll av byggnaden bör man använda sig av samma materialval som följer byggnadens originalskick.

Beskrivning

Byggnaden på Odengatan är ett tvåfamiljshus från 1947. Den är uppförd i två våningar och fyra lägenheter. Fasaden utgörs av en beigemålad locklistpanel i trä. Byggnaden har två balkonger i söder, i brunmålat trä och rund svängning mot västfasaden. Entrén har ett tak med rundade hörn som är uppburen av två pelare.

Värdering

Byggnaden är ett utmärkt exempel på funktionalistisk flerbostadsbebyggelse i låg volymskala från 1940-talet. Byggnaden har tidstypiska element och detaljer som går i enlighet med flera funktionalistiska byggnader i Sverige. Den är en av de tidigaste representanterna för när Haga började präglas av modernistisk bebyggelse.

Rekommendation

Flerbostadshuset är en av få byggnader i Haga som inte genomgått fönsterbyte eller fasadförändringar. Den är i stort sett bevarad sedan uppförandet och mycket känslig för exteriöra förändringar. Vid underhåll av byggnaden bör man använda sig av samma materialval som följer byggnadens originalskick.

Beskrivning

Byggnaden befinner sig på samma tomt som tvåfamiljshuset på Odengatan på föregående sida. Den är ett gårdshus till en byggnad som revs när tvåfamiljshuset uppfördes 1947.

Gårdshuset är uppfört kring sekelskiftet 1800/1900 och har en våning med liggande rödmålad spontpanel och vitmålade foder. Fönstren består av korspostfönster indelade i fyra lufter och fastun har småspröjs i ett x-mönster. Taket är ett helvalmat sadeltak i tegel. Planlösningen följer en enkelstuga med farstu, kök och sal med en skorsten placerad i mitten av byggnaden. Byggnaden är till stor del i ursprungligt skick.

Värdering

Området är präglad av träbebyggelse med omgivande gårdshus. I flera av fallen har huvudbyggnaderna på tomten förändrats eller rivits medan gårdshusen lämnats mer eller mindre orörda. Gårdshusen kunde ha olika funktioner och kunde utgöras av verkstad, förråd, dass och även bostäder. Detta är ett av de främsta exemplen på hur en gårdshusbostad såg ut och berättar om sociala strukturer och Sundsvalls boendeförhållanden under förra sekelskiftet. Detta var under en tid när bostäder uppfördes på tomtgårdar för att tillgodose den bostadsbrist som rådde på grund av den stora arbetsinvandringen till Sundsvall vid den här tiden.

Rekommendation

Byggnaden är i stort sett bevarad sedan uppförandet. Vid renovering av gårdshuset bör traditionella hantverksmetoder, målarfärger och material användas.

Beskrivning

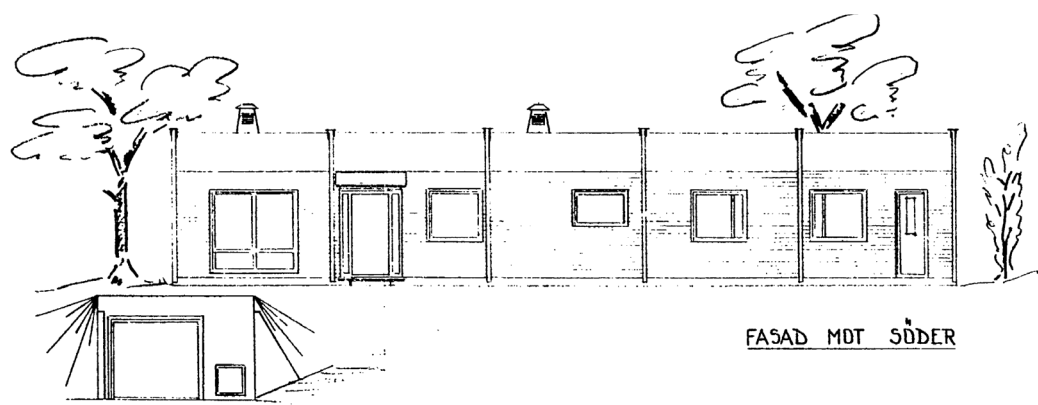
Byggnaden befinner sig vid korsningen Fredirksbergsgatan/Lotsgatan. Den är en trävilla uppförd i början av 1900-talet i en och en halv våning. Byggnadskroppen är byggd i rät vinkel. Fasaden utgörs av våtmålad liggande spontpanel i trä. Bröstningen mot sockeln har en stående panel. Fönstren är flerspröjsiga med grönmålade fönsterbågar. Taket är ett brutet sadeltak med tegeltäckning, förutom fastukvisten som har ett plåttak.

Värdering

Byggnaden är i mycket hög grad välbevarad med tidstypiska element och detaljer som går i enlighet med det tidiga 1900-talets jugendstil i Sverige. Byggnaden är en mycket god representant för hur villabebyggelsen kunde se ut när stadsdelen Haga och Skönsberg tog form i början av 1900-talet.

Rekommendation

Trävillan är en av få byggnader i Haga som inte genomgått fönster-, tak-, och fasadförändringar. Den är i stort sett bevarad sedan uppförandet, men i behov av underhåll och restaurering. Vid åtgärder av trävillan bör traditionella hantverksmetoder, målarfärger och material användas.

Beskrivning

Byggnaden är en enplansvilla på Ripstigen från 1961. Byggnaden är placerad i hörnet mot ett skogsområde, något från gatan, upphöjd av moränryggar. Den har en långsträckt byggnadskropp med oregelbunden fönstersättning. Fasaden består av en mörkbrun liggande fjällpanel. Fasaden är indelad i fem sektioner genom utstickande träkonsoller som sträcker sig från sockel till pulpettak. Nedanför byggnaden är ett garage placerat mot gatan, något förskjutet i vinkel i förhållande till byggnaden. Garaget är övertäckt med landmassor.

Värdering

Byggnaden är ett utmärkt exempel på modernistisk villabebyggelse som i med sin låga volymsskala och terränganpassning ger ett lugnt och harmoniskt intryck. Byggnaden har genomgått mycket små förändringar och har kvar sitt ursprungliga utseende med väl valda material.

Rekommendation

Byggnaden är i stort sett bevarad sedan uppförandet. Stor akksamhet bör vidtas vid förändringar.

Källor

Kulturmiljöer inom Sundsvalls kommun
Sundsvalls bygglovarkiv, Sundsvalls museum, 1993

Sundsvalls museums bilddatabas

Klassificering av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, Stockholms stadsmuseum

Alla foton är tagna av Björn Paulsson, Tyréns AB.

Grunkartorna är från Sundsvalls kommun och sedan bearbetade av Tyréns AB.

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/provning-av-lov-och-forhandsbesked/provning-av-forhandbesked/provning-mot-2-kap-pbl/>

